

REGIMUL JURIDIC GENERAL AL TERMENELOR DE DECĂDERE

Mariana ȘARGAROVSKI,

Universitatea de Stat din Moldova

Articolul este dedicat analizei termenului de decădere în dreptul civil al Republicii Moldova, evidențiind rolul său ca mecanism strict și imperativ care conduce la stingerea definitivă a dreptului subiectiv civil neexercitat în termen, protejând stabilitatea, previzibilitatea și ordinea raporturilor juridice, precum și siguranța părților implicate în raporturile civile. Sunt prezentate funcțiile, clasificările, natura juridică și regimul juridic al termenelor de decădere, incluzând criteriile de stabilire, izvorul, obiectul și domeniul de aplicare al acestora, precum și diferențele esențiale față de termenele de prescripție extinctivă, subliniindu-se importanța lor în disciplinarea exercitării drepturilor, prevenirea incertitudinii și protecția intereselor părților vulnerabile în diverse situații juridice.

Cuvinte-cheie: termen de decădere, drept civil, efecte juridice, prescripție extinctivă, stabilitatea raporturilor juridice, disciplinarea exercitării drepturilor, protecția părților, regim juridic.

THE GENERAL LEGAL REGIME APPLICABLE TO FORFEITURE PERIODS

The article is dedicated to the analysis of forfeiture periods in civil law of the Republic of Moldova, highlighting their role as a strict and mandatory mechanism that leads to the definitive extinction of an unexercised subjective civil right, safeguarding the stability, predictability, and order of legal relations, as well as the security of the parties involved in civil relationships. It presents the functions, classifications, legal nature and legal regime of forfeiture periods, including the criteria for their establishment, their source, object and sphere of application, as well as the essential distinctions from extinctive prescription, emphasizing their importance in regulating the exercise of rights, preventing legal uncertainty, and protecting the interests of vulnerable parties in various legal contexts.

Keywords: forfeiture period, civil law, legal effects, extinctive prescription, stability of legal relations, regulation of rights exercise, protection of parties, legal regime.

Introducere

Instituția termenului ocupă un loc fundamental în arhitectura juridică a dreptului civil, întrucât ordonează temporal atât nașterea și exercitarea drepturilor, cât și executarea sau stingerea obligațiilor. În accepțiunea modernă, termenul reprezintă un element temporal căruia legea, judecătorul sau părțile îi atribuie relevanță juridică, în sensul că anumite efecte juridice sunt programate, amânate, accelerate sau limitate în funcție de producerea unui moment viitor sau de scurgerea unei perioade determinate de timp. Această definiție derivă din sistematizarea consacrată de art. 383-390 Cod civil [3], care nu doar legitimează pluralitatea surselor de instituire a termenului: legea, hotărârea judecătorească, convenția părților, dar și uniformizează tehnica de calcul a termenelor civile.

Conceptul de termen își are originea în *jus civile* roman, unde figura sub denumiri precum *dies certus*, *dies incertus* sau *dies a quo/ad quem*, fiind utilizat pentru a stabili durata actelor juridice, limita în timp a exercitării acțiunilor sau momentul transferului de drepturi. În dreptul roman, diferențierea dintre termenele suspensive, rezolutorii, dar și dintre termenele de protecție a dreptului, în special cele pentru introducerea acțiunilor, a evoluat în paralel cu intensificarea caracterului formal al raporturilor patrimoniale.

Codificările moderne, începând cu *Code civil des Français* din 1804 și continuând cu *BGB* german (1896), au preluat și rafinat această conceptualizare, asociind termenul fie cu „modalitățile actului juridic”, fie cu mecanisme de limitare a incertitudinii juridice. Această evoluție se regăsește și în legislațiile de tradiție romanică, inclusiv în Codul civil al Republicii Moldova, unde regula generală privind termenul se împletește cu principiul securității circuitului civil.

În dreptul contemporan, instituția termenului depășește cu mult funcția tehnică de simplă măsură temporală, ea devine un veritabil instrument de organizare a raporturilor juridice și de consolidare a securității circuitului civil. Termenul nu generează drepturi noi, ci condiționează modul, durata și intervalul

în care drepturile deja existente pot fi exercitate, astfel încât dinamica raporturilor civile să se desfășoare într-un cadru predictibil și echilibrat.

Prin intermediul termenelor, legiuitorul asigură stabilitate și previzibilitate, limitând incertitudinea și prevenind perpetuarea unor situații juridice neclare. Termenele stimulează disciplina juridică, impunând părților obligația de a acționa într-un interval temporal determinat, ceea ce contribuie la buna funcționare a raporturilor de drept și la respectarea exigențelor de diligență.

De asemenea, termenele structurează efectele juridice ale actelor civile, delimitând momentele în care acestea produc sau încetează să producă efecte, fapt ce conferă finalitate și coerență executării obligațiilor. În fine, instituirea termenelor protejează atât interesul public, prin asigurarea ordinii în raporturile juridice, cât și interesul privat, oferind părților garanția că drepturile lor nu sunt expuse unei incertitudini nelimitate în timp.

Prin urmare, termenul se afirmă ca un mecanism juridic de esență structurală, care modelează însăși continuitatea și organizarea drepturilor și obligațiilor civile, asigurând un echilibru între stabilitatea raporturilor juridice și dinamica acestora.

Rezultate obținute și discuții

Reglementarea termenelor în Codul civil al Republicii Moldova se caracterizează printr-o structură unitară și coerentă, integrată în ansamblul regulilor privind efectele juridice ale timpului în materie civilă. Articolele 383-390 stabilesc cadrul general aplicabil tuturor termenelor, indiferent de natura lor: materiale, procedurale, extinctive, suspensive, rezolutorii sau specifice anumitor instituții juridice.

Astfel, art. 383 Cod civil consacră sursele termenului, precizând că acesta poate fi instituit prin lege, prin hotărâre judecătorească sau prin acordul părților, ceea ce reflectă flexibilitatea și adaptabilitatea instituției. În continuare, art. 384-387 Cod civil reglementează modul de stabilire a termenelor fie prin indicarea unei date calendaristice, a unei perioade, fie prin raportare la un eveniment viitor și sigur. Aceste norme au menirea de a unifica tehnica de stabilire și interpretare a termenelor, evitând ambiguitățile care pot apărea în practică.

Regulile privind expirarea termenului sunt prevăzute în art. 388, care detaliază modalitatea de calcul în funcție de tipul termenului și stabilește momentul exact al împlinirii acestuia, precum și situațiile speciale, cum ar fi depunerea documentelor la oficiile poștale. Complementar, art. 389 Cod civil reglementează ipoteza expirării termenului într-o zi nelucrătoare, extinzând termenul până în următoarea zi lucrătoare, pentru a evita prejudicierea părților din cauza unei împrejurări calendaristice. În fine, art. 390 Cod civil reglementează prelungirea termenului, stabilind că termenul nou se calculează din momentul expirării celui precedent, consolidând astfel coerența sistemului.

Datorită rolului lor complex în dinamica raporturilor civile, termenele au făcut obiectul unor clasificări doctrinare și legale elaborate, construite în funcție de izvorul lor, de funcțiile pe care le îndeplinesc, de efectele pe care le produc sau de modalitatea lor de operare. Aceste clasificări nu au o simplă valoare descriptivă, ci reprezintă instrumente exegetice indispensabile pentru determinarea regimului juridic aplicabil fiecărui tip de termen. În literatura de specialitate, ele sunt considerate esențiale pentru a înțelege modul în care efectele juridice sunt distribuite pe axa temporală a raportului civil, precum și pentru a evita confuzii între instituții apropiate, dar profund diferite, cum sunt prescripția extinctivă și decăderea.

O primă clasificare, consacrată expres de art. 383 Cod civil, se referă la izvorul termenului și distinge între *termene legale*, *judiciare* și *convenționale*. *Termenele legale* sunt stabilite direct de legiuitor și reflectă interesul public pentru ordonarea raporturilor civile, disciplinarea conduitelor și uniformizarea aplicării dreptului. În această categorie intră termenele de prescripție și termenele de decădere prevăzute de lege, care sunt, de regulă, imperative. *Termenele judiciare* sunt stabilite de instanță în situațiile în care legea îi conferă această atribuție; judecătorul adaptează termenul circumstanțelor concrete ale cauzei, în scopul asigurării echității sau a bunei desfășurări a procesului civil. În sfârșit, *termenele convenționale* sunt rezultatul acordului de voință al părților și exprimă autonomia de voință a acestora, fiind flexibile și susceptibile de adaptare în limitele ordinii publice și ale dispozițiilor legale imperative.

Din perspectiva funcției pe care termenul o îndeplinește în actul juridic, doctrina distinge între *termene suspensive* și *termene rezolutorii*, ambele reprezentând modalități care afectează dinamica unui raport juridic. *Termenul suspensiv* amână producerea efectelor actului juridic până la împlinirea sa; dreptul există, dar rămâne într-o stare de latență, nefiind exigibil. *Termenul rezolutoriu* are efect invers: actul juridic produce efecte de la momentul încheierii, însă acestea încetează la împlinirea termenului. Această distincție, cu rădăcini în tradiția romanistă, rămâne fundamentală pentru înțelegerea modului în care timpul condiționează existența și evoluția efectelor juridice.

O altă clasificare relevantă privește efectul termenului asupra drepturilor patrimoniale, împărțindu-l în *termene extinctive* și *termene neextinctive*. *Termenele extinctive* produc consecințe de o importanță majoră, întrucât sting dreptul sau posibilitatea de a-l valorifica. Din această categorie fac parte prescripția extinctivă, care stinge dreptul material la acțiune, și decăderea, care are un efect mult mai drastic, deoarece stinge dreptul subiectiv însuși dacă acesta nu este exercitat în intervalul temporal stabilit. De cealaltă parte, *termenele neextinctive* nu duc la pierderea dreptului, ci reglementează modalitatea și ritmul exercitării sale, cum se întâmplă, de exemplu, în cazul termenelor de executare sau al termenelor de notificare.

În practică, se utilizează frecvent distincția dintre *termene materiale* și *termene procedurale*. *Termenele materiale* vizează existența și exercitarea drepturilor civile, cum sunt termenele de plată, termenele de garanție, termenele de prescripție sau termenele de decădere. *Termenele procedurale*, dimpotrivă, privesc desfășurarea procesului civil și sunt reglementate de Codul de procedură civilă; acestea se referă, de exemplu, la depunerea cererii de apel, prezentarea probelor sau exercitarea altor acte procedurale în fața instanței.

Un alt criteriu de clasificare privește certitudinea evenimentului care determină termenul. În această perspectivă, termenele se împart în termene certe, atunci când sunt stabilite printr-o dată calendaristică precisă sau un interval temporal determinat, și *termene incert determinate*, atunci când ele depind de un eveniment viitor a cărui producere este sigură, dar momentul exact este necunoscut, cum ar fi majoratul unei persoane sau decesul unei persoane determinate.

Doctrina adaugă și distincția dintre *termene imperative* și *termene dispozitive*. *Termenele imperative* sunt acelea care nu pot fi modificate prin voința părților și sunt instituite, de regulă, pentru protejarea unui interes public sau pentru stabilitatea circuitului civil. *Termenele dispozitive* pot fi negociate, modificate sau adaptate de părți, reflectând libertatea contractuală și principiul autonomiei de voință.

Această prezentare amplă a tipologiilor termenelor pune în evidență diversitatea instituției și relevanța fiecărui criteriu în determinarea regimului juridic aplicabil. Totodată, ea revelează faptul că nu toate termenele produc efecte identice, unele având un caracter pur organizatoric sau funcțional, în timp ce altele sunt înzestrate cu o forță juridică deosebită, capabilă să influențeze însăși existența dreptului subiectiv. În acest cadru semantic și conceptual se conturează locul aparte ocupat de termenele de decădere, care, în virtutea naturii lor riguroase și a consecințelor lor radicale, se desprind net de celelalte categorii. Tocmai aceste trăsături specifice justifică analiza detaliată ce urmează, în cadrul căreia instituția decăderii va fi abordată din perspectiva definiției, rațiunii și regimului juridic distinct care o caracterizează.

Instituția termenelor de decădere ocupă un loc distinct în dreptul civil prin caracterul lor imperativ și prin consecințele radicale pe care le generează asupra drepturilor subiective. Definite de art. 409 Cod civil ca perioade în interiorul cărora titularul unui drept trebuie să îl exercite sub sancțiunea stingerii sale, termenele de decădere reprezintă un instrument juridic menit să disciplineze exercitarea drepturilor, să prevină incertitudinea și să protejeze stabilitatea raporturilor civile. „Rezultă că decăderea este sancțiunea de drept civil care constă în stingerea dreptului subiectiv civil, neexercitat în termenul stabilit de legiuitor sau de părți” [6, p. 275].

Expirarea termenului nu îndepărtează doar posibilitatea de a acționa în justiție, așa cum se întâmplă în cazul prescripției extinctive, ci anihilează însuși dreptul subiectiv, ceea ce explică severitatea lui și interesul constant al doctrinei pentru delimitarea precisă a regimului lui juridic.

Importanța termenelor de decădere derivă din *funcția* pe care acestea o îndeplinesc: prin intermediul lor, legea și părțile impun limite temporale stricte pentru exercitarea unor prerogative civile, evitând perpetuarea unor situații juridice incerte. Astfel, în materia contractelor, titularul unui drept de opțiune este obligat să își manifeste alegerea într-un interval determinat pentru a nu lăsa în suspensie interesele celeilalte părți.

În domeniul drepturilor potestative¹ sau al actelor unilaterale, decăderea protejează ordinea juridică împotriva inacțiunii semnificative, iar în materia protecției consumatorilor, limitează posibilitatea introducerii unor termene excesiv de scurte sau abuzive.

Deși Codul civil nu cuprinde o clasificare expresă a termenelor de decădere, structura articolelor 409-412 permite configurarea doctrinară a unor categorii relevante. Un prim criteriu este izvorul termenului [6, p. 275]. Astfel, există termene de decădere stabilite direct de lege: legale, cum ar fi termenul de exercitare a dreptului de preemțiune (o lună în cazul bunurilor imobile, 10 zile în cazul altor bunuri) sau termenele speciale instituite în materia protecției consumatorului, precum termenul de 14 zile în care consumatorul își poate exercita dreptul de revocare a contractului. Aceste termene legale sunt, în mod obișnuit, imperativ stabilite și nu pot fi modificate prin convenția părților. Pe de altă parte, părțile pot institui *propriile termene de decădere: convenționale*, de exemplu, stabilind într-un contract de vânzare că beneficiarul trebuie să notifice viciile aparente ale bunului în termen de 5 zile de la predare, sub sancțiunea pierderii dreptului de a le invoca. O astfel de clauză este valabilă, atâta timp cât termenul nu este abuziv sau contrar dispozițiilor imperative privind protecția părții vulnerabile, consumatorul.

Un al doilea criteriu de clasificare privește interesul pe care termenul îl protejează [6, p. 275]. Există termene de decădere care *ocrotesc un interes public*, caz în care instanța este obligată să aplice decăderea din oficiu. De exemplu, în procedurile administrative sau în unele situații de drept succesoral, legea stabilește termene care nu pot fi prelungite sau înlăturate prin voința părților, întrucât ele sunt menite să garanteze ordinea juridică. În schimb, când termenul este instituit *pentru protejarea unui interes privat*, cum ar fi un termen convențional pentru rezoluțiunea unui contract, partea în favoarea căreia a fost stabilit poate renunța la beneficiul decăderii prin neexercitarea dreptului de rezoluțiune în interiorul termenului, confirmând astfel eficacitatea actului întârziat.

Clasificarea poate fi realizată și în funcție de regimul juridic aplicabil termenului [8, p. 52]. Există *termene de decădere absolut rigide*, care nu pot fi suspendate sau întrerupte în nicio circumstanță, reflectând tradițional caracterul radical al instituției. Totuși, Codul civil introduce o nuanță esențială, referitoare la cea de a doua categorie de termene, respectiv *cele susceptibile de suspendare*. Astfel, în situațiile în care titularul dreptului este obiectiv împiedicat să îl exercite, termenul se suspendă pe durata existenței impedimentului, cu condiția ca acesta să nu îi fie imputabil și să nu fi putut fi depășit în mod rezonabil. Un exemplu ilustrativ este situația persoanei care, din cauza unui eveniment imprevizibil și insurmontabil (impediment justificat, spitalizare gravă, incapacitate temporară dovedită), nu a putut comunica un act unilateral în termenul stabilit.

În fine, termenul de decădere poate fi analizat și prin prisma obiectului său. O primă categorie o constituie *termenele instituite pentru exercitarea unor drepturi potestative*, de exemplu dreptul unei părți de a consolida un contract sau dreptul consumatorului de a revoca un contract într-un interval strict determinat. O a doua categorie o formează *termenele care vizează încheierea actului juridic*, precum acceptarea unei oferte irevocabile într-un anumit termen, în lipsa căruia contractul nu se formează sau devine caduc. În sfârșit, o a treia categorie este reprezentată de *termenele care condiționează eficiența comunicării unui act unilateral*, cum este notificarea exercitării dreptului de preemțiune, care trebuie să ajungă la destinatar înainte de expirarea termenului, în caz contrar dreptul stingându-se, iar actul comunicat rămânând fără efecte juridice.

Prin aceste exemple, devine evident că termenele de decădere nu reprezintă o categorie monolitică, ci una diversificată, construită în funcție de finalitatea urmărită și de interesul protejat.

În contextul acestei diversități tipologice și al particularităților regimului juridic consacrat de legislația civilă, se impune o delimitare conceptuală riguroasă între decădere și prescripția extintivă, întrucât cele două

1. Dreptul potestativ este un drept subiectiv prin care o persoană poate, prin voința sa unilaterală, să creeze, să modifice sau să stingă un raport juridic, fără a avea nevoie de consimțământul celeilalte părți. Este un drept prin care o singură persoană decide, iar efectele juridice se produc automat, prin exercitarea acelui drept. De exemplu, dacă o persoană are dreptul să rezilieze unilateral un contract, este suficient să trimită o notificare celeilalte părți, iar contractul încetează din acel moment, chiar dacă cealaltă parte nu este de acord.

instituții, deși aparent apropiate prin funcția lor de limitare temporală a exercitării drepturilor, produc efecte juridice fundamental diferite. Dacă prescripția extinctivă *stinge dreptul material la acțiune* [7, p. 164], lăsând subzistent dreptul subiectiv civil într-o formă imperfectă, decăderea *anihilează însuși dreptul subiectiv neexercitat* în termenul stabilit. Această distincție de efect juridic reprezintă criteriul cardinal al diferențierii, întrucât, în cazul prescripției, obligația corelativă poate continua să existe ca obligație naturală, susceptibilă de executare voluntară [1, p. 306], pe când în cazul decăderii dreptul este definitiv stins, fără posibilitatea reînvierii sale prin confirmare sau executare benevolă.

Deosebiri se reflectă și în planul regimului juridic. Prescripția extinctivă este, ca regulă, *supusă suspendării, întreruperii și repunerii în termen* [4, p. 340-341], mecanisme care atenuează severitatea efectului extinctiv și permit adaptarea la circumstanțe obiective sau la conduita părților. În schimb, termenele de decădere *nu sunt supuse acestor instituții, cu excepția cazurilor expres prevăzute de lege*, ceea ce evidențiază caracterul lor riguros și orientarea spre stabilitate imediată a raporturilor juridice. Chiar și acolo unde legiuitorul admite suspendarea cursului decăderii în ipoteza unui impediment obiectiv, soluția are un caracter restrâns și condiționat, neechivalând cu regimul extensiv aplicabil prescripției.

O altă diferență esențială privește modul de invocare. Prescripția extinctivă, în configurația sa actuală, operează *prin intermediul unei excepții ce trebuie invocată de partea interesată, instanța neputând, ca regulă, să o aplice din oficiu* atunci când aceasta ocrotește un interes privat [4, p. 298]. În materia decăderii, însă, se instituie *obligația instanței de a invoca și aplica termenul din oficiu*, ori de câte ori acesta protejează un interes public, ceea ce subliniază vocația sa de instrument de ordine juridică [5, p. 385]. Numai în ipoteza termenelor instituite exclusiv în interes privat intervine posibilitatea renunțării la beneficiul decăderii, conform art. 411 Cod civil.

În fine, diferențierea are implicații directe asupra calificării juridice a termenelor. Art. 409 alin. (2) Cod civil consacră o prezumție legală potrivit căreia, *în caz de îndoială, termenul se consideră termen de decădere, dacă nu rezultă neîndoielnic că este vorba despre prescripție extinctivă*. Această opțiune legislativă consolidează tendința de a privilegia stabilitatea și certitudinea raporturilor juridice, dar impune practicianului o analiză atentă a naturii și finalității fiecărui termen [2, p. 327]. Calificarea eronată poate conduce la aplicarea unui regim juridic inadecvat fie prin admiterea nejustificată a suspendării sau întreruperii, fie prin ignorarea efectului radical al stingerii dreptului subiectiv.

Deși ambele instituții servesc funcției generale de disciplinare temporală a exercitării drepturilor civile [5, p. 384], decăderea și prescripția extinctivă se disting prin natura dreptului afectat, prin intensitatea efectului produs și prin mecanismele juridice care le guvernează, diferențe ce justifică tratamentul lor normativ distinct și analiza separată în cadrul dreptului civil contemporan.

Analiza stabilirii și naturii juridice a termenelor de decădere relevă echilibrul pe care legiuitorul îl construiește între disciplina temporală a drepturilor și libertatea părților de a-și organiza raporturile juridice. Potrivit concepției consacrate în art. 409 Cod civil, decăderea poate fi instituită *atât prin lege, cât și prin voința părților*, ceea ce demonstrează că instituția nu aparține exclusiv domeniului normelor imperative, ci funcționează și ca instrument al autonomiei private [2, p. 327]. Atunci când este stabilită prin lege, decăderea exprimă opțiunea legislativă de a supune anumite drepturi unei limitări stricte în timp, în considerarea stabilității raporturilor juridice și a necesității de a preveni perpetuarea incertitudinii. În aceste ipoteze, caracterul său este, de regulă, unul riguros, reflectând interesul general pentru claritate și previzibilitate.

În același timp, posibilitatea instituirii unor termene de decădere prin convenție confirmă rolul activ al părților în configurarea raportului juridic. Ele pot condiționa exercitarea unor drepturi de respectarea unui anumit interval temporal, adaptat naturii obligațiilor asumate și intereselor reciproce. Totuși, această libertate nu este nelimitată. Autonomia de voință își găsește limitele acolo unde termenul stabilit ar transforma exercițiul dreptului într-o formalitate iluzorie sau ar conduce la eludarea unor norme imperative, aspect sancționat expres de art. 409 alin. (4) Cod civil. Decăderea nu poate deveni un instrument de golire de conținut a protecției juridice acordate prin lege și nici un mecanism indirect de înăsprire a regimului prescripției extinctive [8, p. 201].

Dimensiunea protectivă a instituției devine evidentă mai ales în raporturile cu consumatorii. Legiuitorul a intervenit pentru a împiedica stipularea unor termene excesiv de scurte sau disproporționate, care ar face în mod practic imposibilă exercitarea drepturilor de către partea vulnerabilă, sancțiunea fiind nulitatea absolută (art. 409 alin. (3) Cod civil). Această soluție reflectă nu doar protecția individuală a consumatorului, ci și interesul general pentru menținerea echilibrului contractual. În mod similar, este exclusă utilizarea termenelor de decădere pentru a frauda dispozițiile imperative privind prescripția, întrucât o asemenea practică ar altera coerența sistemului și ar submina garanțiile juridice consacrate de acesta.

Privită în ansamblu, reglementarea stabilirii termenelor de decădere exprimă o politică legislativă orientată spre consolidarea securității circuitului civil, fără a sacrifica echitatea. Rigoarea efectului extinctiv prevăzut la art. 409 alin. (5) Cod civil este temperată prin mecanisme de control al abuzului și prin protecția părții vulnerabile, ceea ce conferă instituției o natură juridică complexă: severă prin consecințe, dar atent calibrată în raport cu valorile fundamentale ale dreptului civil contemporan.

Așa cum s-a arătat, decăderea operează, în principiu, fără posibilitatea suspendării, întreruperii sau repunerii în termen, conform principiului stabilit de art. 410 alin. (1) Cod civil. Această insusceptibilitate evidențiază caracterul său riguros și severitatea consecințelor pe care le generează asupra dreptului neexercitat, aspect care justifică tratarea termenelor de decădere ca instrumente de disciplinare a exercitării drepturilor.

Totuși, legiuitorul recunoaște situații excepționale în care termenul poate fi suspendat. Astfel, termenul nu curge sau se suspendă dacă dreptul subiectiv nu poate fi exercitat sau actul juridic nu poate fi încheiat din cauza unui impediment în afara controlului persoanei și care nu putea fi evitat sau depășit în mod rezonabil. În asemenea ipoteze, legea impune ca termenul rămas să fie prelungit până la cel puțin 7 zile, păstrându-se astfel efectul său disciplinator. De asemenea, atunci când realizarea dreptului presupune exercitarea unei acțiuni în justiție, termenul se întrerupe în condițiile prevăzute de art. 410 alin. (3), corelându-se cu regulile generale de întrerupere ale prescripției stabilite la art. 401 alin. (1) lit. b) Cod civil.

O componentă distinctă a regimului juridic este posibilitatea renunțării la beneficiul decăderii. În cazurile în care termenul a fost instituit pentru protejarea unui interes privat, partea în favoarea căreia a fost stabilit poate renunța la beneficiul decăderii după împlinirea termenului, iar renunțarea înainte de termen produce efecte similare recunoașterii dreptului, conform art. 411 alin. (1) Cod civil. În schimb, decăderea de ordine publică rămâne imperativă și nu poate fi modificată sau renunțată, nici înainte, nici după începerea termenului, potrivit art. 411 alin. (2) Cod civil, accentuând rolul său de protecție a stabilității circuitului civil. Legiuitorul precizează, de asemenea, că termenele stabilite de lege în raporturile contractuale se prezumă că protejează doar un interes privat, dar acestea nu pot fi modificate în detrimentul consumatorului, sancționate prin nulitate absolută (art. 411 alin. (3) Cod civil).

Invocarea și aplicarea decăderii reprezintă o altă dimensiune esențială. Dreptul de a invoca decăderea aparține, în general, părții în favoarea căreia a fost instituit termenul, însă instanța are obligația de a-l constata și aplica din oficiu atunci când protejează un interes public, conform art. 412 alin. (2) Cod civil. Această prevedere subliniază rolul decăderii ca instrument de ordine juridică, diferențiind-o de excepțiile procesuale obișnuite și consolidând securitatea raporturilor civile.

Efectele juridice ale decăderii sunt radicale și imediate. Neexercitarea dreptului în termenul stabilit conduce la stingerea acestuia, conform art. 409 alin. (5) Cod civil, fără posibilitatea reînvierii, afectând inclusiv obligațiile accesorii și raporturile conexe. De exemplu, într-un contract de vânzare, dacă cumpărătorul nu notifică viciile aparente ale bunului în termenul de 5 zile stabilit prin convenția părților, dreptul de a solicita remedieri sau diminuarea prețului se stinge automat, fără ca vânzătorul să mai poată fi obligat ulterior. Această stingere se diferențiază clar de alte instituții precum nulitatea sau caducitatea, care pot fi depășite prin confirmare sau prin acte ulterioare, întrucât decăderea anihilează dreptul subiectiv în sine, subliniind astfel natura sa extrem de disciplinatoare și protecția pe care o conferă stabilității circuitului civil [2, p. 332].

Aspectele practice ale termenelor de decădere evidențiază complexitatea aplicării lor și relevanța doctrinară în interpretarea dreptului civil. În practică, una dintre problemele care pot apărea ține de calificarea corectă a termenului: instanțele trebuie să distingă între termen de decădere și prescripție extinctivă, având în vedere că efectele juridice sunt radical diferite [8, p. 176], mai ales atunci când termenul este unul de adresare în judecată². O calificare eronată poate conduce la aplicarea unui regim juridic inadecvat, cu

consecințe directe asupra drepturilor părților. De exemplu, în litigii contractuale, dacă un termen stabilit convențional este considerat prescripție, titularul dreptului ar putea beneficia de suspendări sau întreruperi nepermise în cazul decăderii, ceea ce ar submina efectul disciplinator al acesteia.

Conflictele între prescripție și decădere apar frecvent în materia succesiunilor sau a raporturilor contractuale complexe. De pildă, dreptul de opțiune succesorală trebuie exercitat într-un termen de 3 luni. Cu toate că subiectul cu privire la natura juridică a acestui termen este controversat în doctrină, acesta urmează a fi calificat ca termen de decădere. Dacă termenul este confundat cu termenul de prescripție pentru revendicarea drepturilor succesoriale, se pot naște interpretări eronate care afectează validitatea renunțării sau acceptării moștenirii. În contractele comerciale, decăderea protejează atât interesele unei părți vulnerabile, cât și stabilitatea raporturilor civile: termenul de notificare a unui defect sau a unui neajuns în prestarea unei obligații trebuie respectat strict, altfel dreptul se stinge, iar instanța nu poate interveni din oficiu pentru a-l repune [6, p. 278].

În materia protecției consumatorului, aplicarea termenelor de decădere este deosebit de strictă, pentru a proteja partea vulnerabilă și a preveni orice dezechilibru în raporturile contractuale. De exemplu, legislația prevede că consumatorul are dreptul de a renunța la un contract de comerț electronic într-un termen de 14 zile, fără a fi nevoie să justifice decizia. Orice clauză contractuală care ar reduce nejustificat acest termen sau ar condiționa exercitarea dreptului într-un mod excesiv poate fi considerată abuzivă și, prin urmare, nulă, iar termenul legal se aplică în locul acestuia, conform art. 409 alin. (3) Cod civil. Această reglementare subliniază politica legislativă de protecție a părții vulnerabile și evidențiază rigurozitatea mecanismului decăderii.

Concluzii

Pe cale de consecință, decăderea se afirmă ca un mecanism esențial de ordine și disciplină în dreptul civil, care garantează stabilitatea și predictibilitatea raporturilor juridice. Deși efectele sale sunt radicale și imediate, legea permite anumite ajustări în situații excepționale, reflectând o preocupare pentru echitate și protecția părților vulnerabile. Ea demonstrează că timpul poate fi nu doar o limită, ci și un instrument de securizare a drepturilor și de prevenire a incertitudinii. În acest sens, decăderea îmbină severitatea cu rațiunea, consolidând în același timp coerența și funcționalitatea întregului sistem civil.

Bibliografie:

1. BELEIU G., NICOLAE M., TRUȘCĂ P. *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*. București: Universul Juridic, 2003. 600 p., ISBN 9789738584754.
2. BOROI G., ANGHELESCU C. A. *Curs de drept civil. Partea generală*. București: Hamangiu, 2011. 384 p., ISBN 9786065226630.
3. Codul civil al Republicii Moldova: nr. 1107 din 06-06-2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 82-86, art. 661.
4. DIACONESCU Ș., VASILESCU P. *Introducere în dreptul civil. Volumul II*. București: Hamangiu, 2023. 400 p., ISBN: 9786062719203.
5. DOGARU L., DOGARU A. D. *Drept civil. Partea generală*. București: Pro Universitaria, 2021. 458 p., ISBN 9786062613815.
6. FODOR M., POPA S. *Drept civil. Teoria generală. Subiectele de drept civil. Note de curs*. București: Universul Juridic, 2023. 590 p., ISBN 9786063913518.
7. RAUSCHI Ș., POPA G., RAUSCHI Ș. *Drept civil. Teoria generală. Persoana fizică. Persoana juridică*. Iași: Junimea, 2000. 329 p., ISBN 9733705489.
8. THEOHARI D. N. *Decăderea în reglementarea noului Cod civil*. București: Hamangiu, 2018. 280 p., ISBN 9786062710361.

2. De exemplu, potrivit art. 15 alin. (1) din Legea 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, actele juridice încheiate într-o situație de conflict de interese real sunt lovite de nulitate absolută. După cum se cunoaște, acțiunea în constatarea nulității absolute este imprescriptibilă. Totodată, potrivit art. 39 alin. (6) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, o astfel de acțiune se depune în termen de un an din momentul în care actul de constatare a conflictului de interese a devenit definitiv. Termenul de un an, în viziunea noastră, urmează a fi calificat ca termen de decădere.

Date despre autor:

Mariana ȘARGAROVSCI, doctor în drept, lector universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0000-0003-1928-4448

E-mail: secaramariana@gmail.com

Prezentat: 01.03.2026

Recenzat: 19.03.2026

Acceptat spre publicare: 20.05.2026